

Borgergade den 11. oktober 2021

Høringssvar til udvidelse af bygningsfredning på Holmen, Københavns kommune.

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur (By og Land Danmark) værdsætter SLKS's forslag til udvidelse af bygningsfredningen på Nyholm med yderligere 9 historiske bygninger og 4 omliggende arealer.

By og Land Danmark foreslår imidlertid, at hele området for dette historiske monument fredes, også de 4 områder, som ikke er med i SLKS's aktuelle forslag.

350 års søfartshistorie fortælles på Nyholm. Få steder i Danmark rummer så stor arkitektur- og kulturhistorisk fortælling som Nyholm. Vi står således med en enestående mulighed for at bevare et historisk monument.

I et fredningsforslag, som skal rumme 350 års søfartshistorie, er det nødvendigt ikke "kun" at vurdere med de sædvanlige arkitektoniske briller. Kulturhistorien bør være bærende elementer i fredningsforslaget. Kulturhistorisk er det vigtigt at have for øje, at Nyholm fungerede som en by i byen, hvor alle de mest nødvendige funktioner kunne findes og alle bygninger og områder havde/har en funktion i relation til søværnets drift og virke. Der er således ingen bygninger og udendørsarealer på Nyholm som **ikke** er en vigtig brik i søværnets historie, uanset hvor lille en sådan brik kan forekomme i forhold til nogle af de mere imponerende bygninger og områder.

På denne baggrund anbefaler vi at de 4 områder, som SLKS's aktuelle fredningsforslag ikke omfatter, også underlægges fredningsbestemmelser.

For disse 4 områder er det kendetegnende, at det er her, at nyere lag af Nyholms historie er tilført. By og Land Danmark finder at den nyere historie er af lige så stor betydning som tidligere ældre lag.

De 4 områder som ikke er indeholdt i SLKS's fredningsforslag:

Område 1: A.H. Vedels Plads (vest for Mastekranen og Planbygningen) og bygningerne syd for marinekasernen:

I volden mod krudtløbet er der indbygget funktionsbygninger med front mod bagsiden af kasernen. Kedelhuset er formentlig bygget samtidig med kasernen og er en vigtig del af kulturmiljøet. Her ligger også den tidligere infirmeribygning fra 1942.

I området er der desuden to mindre, gule træbygninger. Den ene "bræddehytten" blev tidligere brugt til orlogshjem for KFUM. Den anden er Kystradiostationen også kaldet "Radiohytten" (en gul skønvirke træbygning), som er den første flåderadiostation i Danmark. Den er flyttet til Nyholm fra dens oprindelige placering på Frederiksholm. I 1980 blev radiohytten brugt af idrætsofficererne til kontorer.

By og land Danmark forslår at bygninger, omliggende arealer og kulturhistoriske spor fredes.

Område 2: Henrik Spans vej fra Vestre Takkelagehus frem til Planbygningen. Arealerne frem til og med bolværket mod vest:

I dette område lå 3 af de 4 beddinge. I forbindelse med modernisering af bedding nr. 2 i 1734 anlagde man en dæmning i vandet uden om beddingens vestlige ende. Da arbejdet var færdigt, bevaredes dæmningens nord- og syd- sider af moler. Den nordlige blev siden benyttet som bradbænk, et navn der nu knytter sig til et kajstykke fra årene 1928-30 på dette sted. Bradbænken var det sted, hvor træskibene blev halet om på siden med trosser (kølhalet), således, at man kunne brade (tjære) bunden. Ved Bradbænken blev den sidste danske ubåd Sælen opstillet i december 2004. Her ses den karakteristiske belægning mod bolværket med 5 skifter granitbrosten afsluttet med granithammer.

På Bradbænken ligger i dag tre, en-etagers værksstedspavilloner i beton med mellemliggende gårdspladser, overbyggede med faldt tag. Bygningerne synes ubetydelige og overses let, men de er ikke desto mindre et kulturhistorisk vidne om Nyholms seneste bygninger.

By og Land anbefaler, at værksstedspavillonerne undersøges yderligere og at kajområde, bolværk og andre kulturhistoriske installationer på arealet fredes.

Område 3, området syd for Vestre takkelagehus:

Her ligger bl.a. en nyere kontorbygning (radiohuset fra 1939) og et par tømmer-skurer og garagen fra 1941, med karakteristiske runde vinduer. Her ligger også bindingsværksbygningen, der huser Søværnets Dykkerskole, der uddanner både civile og militære dykkere. Bygningen indeholder bl.a. en stor dykkertank, hvor dykkere stifter deres første bekendtskab med det våde element.

Vejforløbet fra Sømineværkstedet, til torpedobygningerne fortæller om den transport der foregik af miner mellem disse bygninger.

Hele området bør fredes, bygninger såvel som vejforløb og udendørsarealer.

Område 4: Henrik Gerners Plads.

Pladsen markerer i dag indgangen til Nyholm. På sydsiden af Nyholm, hvor vejen i dag løber mod Refshalevej, blev der i 1881 bygget en række jernskure, hvori de mindre torpedobåde blev halet på bedding mellem togterne for reparation og konservering. Senere blev skurene benyttet til eftersyn af ubåde. Torpedobådsskurene blev nedrevet i 1965 og i en årrække var der anlagt en parkeringsplads på stedet. Senere skete en ændring af vejanlægget og der etableret et grønt anlæg med en flagmast samt galionsfiguren fra linjeskibet Dannebrog (1853-1875).

Det er vigtigt at dette område fortsat markerer indgangen til Nyholm og fredes.

Afsluttende bemærkninger:

Mødet med vandet er afgørende for forståelsen af Nyholm. Uden adgang til havet, intet skibsbyggeri. Derfor er det vigtigt at sikre tilgængeligheden til vandet på hele Nyholm (bortset fra ved Spanteloft-bygningen). Der skal også sikres en ubrudt vandflade, mod syd og vest, uden opfyld og byggeri.

Værdifuldt er også de mange udsigter og sigtelinjer fra Nyholm til København og fra København til Nyholm.

Der er behov for en registrering af alle flader, herunder belægninger, inkl. skinner, vejføring, og øvrige kulturhistoriske spor. Alle bolværker og fortøjningspullerter m.m. registreres også. Dertil kommer registrering af borner, fortøjningspæle, pæle i vandet. Samtlige træer, hække og større busketter bør registreres. Det bør ske på hele Nyholm, også uden for de af SLKS foreslåede omgivelser til fredede bygninger.

Konklusion:

Fredning for Nyholm bør omfatte hele Nyholm: arealet fra nordsiden af Kongebrovej i syd til Sixtusbatteriet i nord samt arealet mellem bolværker mod øst og vest med dertil hørende bygninger, vejforløb, kulturhistoriske spor og beplantning.